

OBSAH

ÚVOD

Obecné poučení o jazyce 5

§ 1. Řeč a jazyk; jazyk národní. 2. Spisovná čeština; obecná čeština. 3. Složky jazykového vyjadřování: věta, slovo a tvary slov, hlásky. 4. Mluvnice a její části; správná spisovná výslovnost, pravopis; slovník a nauka o slovní zásobě. 5. Jazykový styl; styl hovorový, odborný a umělecký; slang, argot. 6. Místní nářečí a jejich skupiny; vývoj českého jazyka. 7. Slovanské jazyky; slovenský jazyk.

I. HLÁSKOSLOVÍ — SPISOVNÁ VÝSLOVNOST

Hlásky a slabíky 13

8. Hláska; slabíka. 9. Samohlásky, souhlásky; hlásky slabikotvorné. 10. Artikulace (člankování) hlásek.

Samohlásky 14

11. Samohlásky podle artikulace; samohlásky krátké a dlouhé; dvojhlásky. 12. Psaní samohlásek (*ú, ů; í [y], í [ɣ]; ě*). 13. Dlouhé samohlásky; střídání dlouhých a krátkých samohlásek.

Souhlásky 16

14. Rozdělení souhlásek podle účasti hlasivek, podle způsobu artikulace a podle místa artikulace. 15. Psaní souhlásek.

Přízvyk 17

16. Slovní přízvuk hlavní, vedlejší. 17. Přízvykování předložek; slova příklonná.

Spisovná výslovnost 19

18. Spisovná výslovnost. 19. Spisovná výslovnost jednotlivých hlásek; délka samohlásek. 20. Spisovná výslovnost skupení samohlásek, předložek zakončených na souhlásku před samohláskou, znělých souhlásek před pauzou. 21. Výslovnost souhláskových skupin. 22. Výslovnost přejatých slov.

II. PRAVOPIS

23. Písmo; pravopis	26
Označování hlásek písmeny	26
24. Písmo hláskové. 25. Odchytky v psaní slov domácích: psaní <i>i, f a y, ý</i> ; psaní <i>ú, ů</i> ; písmeno <i>ě</i> po retných souhláskách; psaní souhlásek párových; psaní předpon a předložek <i>s, z</i> . 26. Psaní slov přejatých. 27. Psaní velkých písmen. 28. Psaní zkratek a značek. 29. Hranice slov v písmu: příslovecné spřežky; spojovací čárka; dělení slov. 30. Rozdělovací znaménka. 31. Zásady a úkoly českého pravopisu; pravopis jako prostředek tvarosloví a skladby.	

III. TVAROSLOVÍ (NAUKA O STAVBĚ SLOV)

Základní pojmy; slovo a jeho význam	40
32. Pojem slova. 33. Význam slovní (věcný) a mluvnický (gramatický); slova plnovýznamová a gramatická.	
Způsoby tvoření slov	41
34. Tvoření slov odvozováním. 35. Tvoření slov skládáním. 36. Zkracování slovních základů; zkratky a zkratková slova.	
Tvoření tvarů	44
37. Tvoření tvarů; kmen, koncovka; tvary jednoduché a složené.	
Druhy slov	45
38. Slova ohebná a neohebná. 39. Jména (podstatná, přídavná, zájmena a číslovky) a jejich slovní a mluvnické významy. 40. Slovesa. 41. Neohebné druhy slov. 42. Přehled slovních druhů.	

PODSTATNÁ JMÉNA

Význam a tvoření	48
43. Podstatná jména neodvozená, odvozená. 44. Odvozování příponami: názvy osob, věcí, vlastností, dějů a vztahů; slova zdrobnělá. 45. Odvozování předponami.	
Rod a číslo	51
46. Rod jmen; jména životná a neživotná; tvoření jmen rodu ženského. 47. Číslo jednotné a množné; jména hromadná, látková a pomnožná. 48. Tvary dvojného čísla.	
Pády a jejich význam	54
49. Pády. 50. Vokatív; ostatní pády; jejich větná platnost. 51. Významy prostých pádů.	

Skloňování podstatných jmen	57
52. Obecná charakteristika. 53. Přehled skloňování podstatných jmen a jeho vzorů.	
Skloňování mužské	59
54. Obecná charakteristika. 55. Skloňování podstatných jmen bez koncovky. 56. Dvojí koncovky těchto vzorů u jmen neživotných a životných. 57. Kolísání mezi měkkým a tvrdým skloňováním. 58. Skloňování podstatných jmen s koncovkou. 59. Jména na <i>-í</i> (<i>krejčí</i> apod.).	
Skloňování ženské	65
60. Obecná charakteristika. 61. Přehled skloňování a vzory. 62. Poznámky k tvarům. 63. Kolísání mezi vzory <i>píseň</i> a <i>kost</i> ; místní jména jako <i>Olomouc</i> , <i>Boleslav</i> . 64. Jména <i>neť</i> , <i>máti</i> ; jména na <i>-í</i> (<i>paní</i> , <i>přívodčí</i>).	
Skloňování střední	69
65. Obecná charakteristika. 66. Přehled skloňování a vzory. 67. Poznámky k tvarům. 68. Jména <i>semeno</i> , <i>lýtko</i> , <i>dvířka</i> , <i>bedra</i> .	
Obměny hlásek v kmeni při skloňování podstatných jmen	71
69. Obměny koncových souhlásek v kmeni; střídání krátkých a dlouhých samohlásek; pohybné <i>e</i> .	
Zvláštní skupiny skloňování podstatných jmen	73
70. Skloňování pomnožných jmen míst a svátků. 71. Skloňování osobních jmen. 72. Skloňování podstatných jmen cizího původu.	

PŘÍDAVNÁ JMÉNA

Význam a tvoření	77
73. Obecná charakteristika. 74. Význam přídavných jmen podle tvoření. 75. Nejrozšířenější přípony.	
Stupňování	81
76. Tvoření druhého a třetího stupně.	
Tvary a jejich významy	82
77. Významy a větná platnost přídavných jmen; zpodstatnělá přídavná jména.	
Skloňování přídavných jmen	83
78. Obecná charakteristika. 79. Tvary základní (vzor <i>mladý</i> a <i>jarní</i>). 80. Tvary jmenné. 81. Přivlastňovací přídavná jména.	

ZÁJMENA

Význam a druhy; tvary a jejich význam	86
82. Obecná charakteristika, 83. Druhy zájmen podle významu. 84. Mluvnické významy zájmen; zájmena rodová, bezrodá.	
Skloňování zájmen	89
85. Obecná charakteristika. 86. Zájmena bezrodá (<i>já, ty, se</i>). 87. Zájmena rodová: a) Skloňování zájmenné (<i>ten, náš</i>). 88. Zájmeno třetí osoby a zájmeno vztažné <i>jenž</i> . 89. Zájmeno <i>všechen</i> . 90. b) Skloňování podle přídavných jmen. 91. Zájmena přivlastňovací (<i>můj, tvůj, svůj</i>).	

ČÍSLOVKY

Význam a druhy	94
92. Význam a druhy číslovek.	
Tvary a jejich užívání	96
93. Mluvnické významy číslovek; spojování s počítaným předmětem.	
Skloňování číslovek	97
94. Skloňování číslovek řadových, druhových a násobných. 95. Skloňování číslovek základních. 96. Tvary číslovek neurčitých.	

SLOVESA

Význam a tvoření	99
97. Význam sloves a jejich druhy: slovesa předmětová (přechodná, nepřechodná), bezpředmětová; slovesa zvrtná (slovesa plnovýznamová a pomocná). 98. Tvoření sloves příponami a předponami.	
Mluvnické významy; vid a rod	101
99. Mluvnické významy sloves.	
A. Vid	101
100. Slovesa dokonavá, nedokonavá; slovesa násobená.	
B. Rod	103
101. Rod trpný a činný.	
Tvary slovesné: jednoduché a složené; určité a neurčité	104
102. Tvary jednoduché: kmen (přítomný, minulý), koncovky; tvary složené. 103. Tvary určité a neurčité.	
Tvary určité	106
A. Osoba a číslo	106
104. Tvary pro osoby a číslo. 105. Osobní koncovky. 106. Označování jmenného rodu a životnosti.	

B. Čas	108
107. Čas přítomný, budoucí a minulý. 108. Význam přítomných tvarů.	
C. Způsob	109
109. Způsob oznamovací, rozkazovací a podmiňovací.	
Tvary neurčité	110
110. Infinitiv. 111. Přechodníky podle tvaru a významu. 112. Tvoření přechodníku přítomného a minulého. 113. Příčestí minulé a trpné. 114. Přídavná jména slovesná. 115. Podstatná jména slovesná.	
Tvoření tvarů slovesných (časování)	115
A. Tvary jednoduché	
116. Tvoření tvarů z kmene přítomného a minulého. 117. Třídění sloves podle tvaru 3. os. jedn. čís. přít. času. 118. Přehled tříd a vzorů pravidelných sloves.	
Třída první	118
119. Zařazení sloves. 120. Vzory tvrdé <i>nese, bere</i> . 121. Vzor měkký <i>maže</i> . 122. Vzory smíšené <i>peče, umře</i> .	
Třída druhá	122
123. Zařazení sloves. 124. Vzory <i>tiskne, mine</i> . 125. Vzor nepravidelný <i>začne, zajme</i> .	
Třída třetí.	125
126. Zařazení sloves. 127. Vzory <i>kryje, kupuje</i> .	
Třída čtvrtá	126
128. Zařazení sloves. 129. Vzory <i>prosí, trpí, sází</i> .	
Třída pátá.	129
130. Vzor <i>dělá</i> .	
Slovesa nepravidelná	130
131. <i>Být, jít, vědět, chtít</i> .	
B. Tvary složené.	133
132. Čas budoucí, čas minulý, podmiňovací způsob, opisné tvary trpné.	
PŘÍSLOVCE	134
133. Význam příslovce. 134. Jejich tvoření. 135. Stupňování.	
PŘEDLOŽKY	137
136. Význam předložek; předložky vlastní a nevlastní. 137. Neslabičné předložky. 138. Vazby předložek. 139. Užívání předložek; opakování předložek.	

SPOJKY A ČÁSTICE	139
-----------------------------------	------------

140. Spojky souřadící a pořadící. 141. Částice.

CITOSLOVCE	140
-----------------------------	------------

142. Význam citoslovcí; jejich úloha ve větě.

IV. SKLADBA

Věta a souvětí	142
---------------------------------	------------

143. Obecný výklad.

Druhy vět	142
----------------------------	------------

144. Věty oznamovací, tázací, žádací a věty zvolací. 145. Věty kladné a záporné.

Mluvnická stavba vět.	145
--------------------------------------	------------

A. Větné vztahy a větné členy	145
--	------------

146. Skladebné dvojice; člen řídicí a závislý; shoda, řízenost. 147. Základní členy větné. 148. Rozvíjející členy větné. 149. Několikanásobný člen větný; významový poměr členů v několikanásobném členu větném.

B. Věty podle členitosti	148
---	------------

150. Věty dvoječlenné a jednočlenné.

C. Zvláštnosti větného členění	150
---	------------

151. Vsuvky; oslovení, citoslovce; samostatný větný člen. 152. Věta neúplná.

D. Pořádek slov; zvukové prostředky věty	151
---	------------

153. Pořádek slov. 154. Větný přízvuk, důraz, melodie.

Věta jednoduchá	153
----------------------------------	------------

155. Věta holá, rozvitá, věta s několikanásobným podmětem nebo s několikanásobným přísudkem.

Základní členy větné: podmět a přísudek	153
--	------------

156. Podmět a přísudek. 157. Podmět vyjádřený a nevyjádřený; podmět všeobecný. 158. Přísudek slovesný a jmenný (se sponou a beze spony). 159. Shoda přísudku s podmětem. 160. Shoda přísudku s několikanásobným podmětem.

Rozvíjející členy větné	159
--	------------

161. Obecný výklad.

Předmět	159
--------------------------	------------

162. Předmět; slovesné vazby s předmětem.

Přívlastek a přístavek; doplněk	161
--	------------

163. Přívlastek. 164. Přístavek. 165. Doplněk.

Príslovečné určenie	165
166. Príslovečné určenie a jeho druhy.	
Vazby prechodníkové; vazby s <i>infinitivem</i>	166
167. Vazba prechodníková. 168. Vazba <i>infinitivní</i> .	
Souvěti	167
169. Souvěti souřadné a podřadné; věta hlavní a vedlejší, řídicí a závislá; spojovací výrazy.	
Souvěti podřadné	167
170. Věty spojivé a vztažné. 171. Druhy vět vedlejších: věty podmětne, předmětne, přívlastkové, doplňkové, přísudkové. 172. Vedlejší věty příslovečné.	
Souvěti souřadné	171
173. Poměr vět v souvěti souřadném. 174. Druhy souvěti souřadného.	
Složitě souvěti	173
175. Typy složitých souvěti.	
Volně spojení vět. Řeč a otázka přímá	174
176. Volně spojení vět. 177. Řeč (otázka) přímá a nepřímá.	
DODATEK PRVNÍ: O VÝZNAMU SLOV A SLOVNÍ ZÁSOBĚ	
Význam slova.	176
178. Pojmenování jednoslovná a víceslovná; slovní zásoba. 179. Obecný význam slova.	
Významové vztahy mezi slovy	177
180. Slova jednoznačná a mnohoznačná (význam základní a přenesený). 181. Homonyma a synonyma. 182. Citové zabarvení slov. 183. Jiné rozdíly mezi slovy nebo mezi významy slov.	
Slovní zásoba a skupiny slov v ní	179
184. Skupiny slov příbuzných podobou a významem; jen významem.	
Změny slovní zásoby a její obohacování	180
185. Vznik a zánik slov (neologismy a archaismy), změny významu slov. 186. Způsob obohacování slovní zásoby.	
Jména vlastní	182
187. Vlastní jména osobní a místní.	
DODATEK DRUHÝ: O SLOHU	183
188. Pojem a podstata slohu. 189. Činitelé objektivní a individuální. 190. Sloh projevů mluvených a psaných. 191. Styly spisovného jazyka. 192. Slohové rozlišení jazykových prostředků. 193. Slohové postupy a slohové útvary. 194. Znak a vlastnosti slohových projevů.	
REJSTŘÍK	191
OBSAH	207